

УДК 577.1:636.09.616.99:636.5

© 2013

Голубцова М. В., здобувач*

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького

ДИНАМІКА БІОХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ КРОВІ КУРЕЙ ЗА АСОЦІАТИВНИХ ІНВАЗІЙ

Рецензент – кандидат біологічних наук Р. І. Хомик

У процесі життєдіяльності білки крові курей відіграють важливу фізіологічну роль у складних процесах обміну речовин. Зміни біохімічного складу крові курей за експериментальної інвазії відображають розвиток патологічних та імунних процесів і свідчать про стресовий стан організму, що дає змогу об'єктивно оцінити вплив різноманітних факторів на організм інвазованих курей. Зміни біохімічних показників крові супроводжувалися гіпопротеїнемією, гіпоальбумінемією, гіперглобулінемією, диспротеїнемією.

Ключові слова: аскаридії, гетеракіси, еймерії, біохімічні показники, білки, альбуміни, глобуліни.

Постановка проблеми. Птахівництво – одне з найприбутковіших і найефективніших галузей України. Біологічні особливості курей дають можливість порівняно швидко отримувати м'ясну та яєчну продукцію, що обумовлює її високу рентабельність та окупність.

Зважаючи на це, нині виникла потреба у вивченні впливу різних патогенних чинників на організм курей. До того ж особлива увага надається гематологічним дослідженням завдяки тому, що кров бере участь у всіх фізіологічних функціях організму. Вивчення змін рівня білка та білкових фракцій у сироватці крові, взаємопов'язаних із продуктивністю курей, має важливе значення [1]. Кров є посередником в усіх процесах обміну речовин і знаходиться у постійному контакті (через тканинну рідину) з усіма органами й тканинами, відображає всі внутрішні процеси, що відбуваються, змінюючись сама як кількісно, так і якісно [2– 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Останніми дослідженнями встановлено, що аскаридіозна інвазія викликала у курей та курчат глибокі вторинні імунodefіцити, збільшення кількості еозинофілів [4]. Загальний білок та білкові фракції крові відіграють важливу роль у різноманітних життєвих процесах. Пояснюється це, головним чином, природою білків, які лежать

в основі різноманітних фізіологічних функцій тваринного організму, їх різними специфічними фізико-хімічними та біологічними властивостями й особливою пластичністю [1, 5, 6]. Вони беруть активну участь у побудові ферментних і гормональних систем організму, а тому будь-які зміни вмісту та співвідношення білків у крові впливають на весь організм [3, 7, 8].

Мета і завдання досліджень. Метою нашої роботи було вивчення патогенної дії аскаридій, гетеракісів та ендогенних стадій еймерій на біохімічні показники курей. У завдання роботи входило: провести зараження курей яйцями аскаридій, гетеракісів та ооцистами еймерій; визначити вміст загального білка та білкових фракцій у крові курей.

Матеріали і методики досліджень. Для вирішення поставлених завдань проводилося чотири наукових експерименти. Для кожного експерименту було сформовано контрольну і три дослідні групи курей-несучок за принципом аналогів, враховуючи масу тіла та фізіологічний стан. Кожна група складалася з восьми курей віком 4 тижні на початок кожного експерименту. Яйця отримували від статевозрілих аскаридій та гетеракісів і культивували до інвазійної стадії за методикою, описаною Г. А. Котельніковим [9]. Накопичення, спорудження та визначення інвазійної кількості проводили за методикою Long et al. (1976) з деякими модифікаціями [10]. Курей першої дослідної групи заражали в кількості 500 інвазійних яєць аскаридій та гетеракісів на курку, які вводили за допомогою резинового зонду в 2 % крохмальному гелі з необхідною концентрацією в об'ємі 0,2 мілілітра. Курей другої дослідної групи заражали в кількості 500 яєць аскаридій та суспензією інвазійних ооцист у кількості 50000 на курку. Курей третьої дослідної групи заражали в кількості 500 інвазійних яєць аскаридій та гетеракісів та суспензією інвазійних ооцист у кількості 50000 на курку. Кури четвертої групи (інтактні) виступали контролем.

* Науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор В. В. Стибель

СТОРІНКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Матеріалом для біохімічних досліджень слугували відібрані проби крові із *vena axillaris* на 7-му, 14-ту, 21-шу та 28-му доби після зараження. Відбір проб крові проводили з дотриманням усіх правил асептики та антисептики.

У сироватці крові курей визначали загальний білок – за біуретовою реакцією [11]. Фракційний склад білків – шляхом електрофорезу на пластинках із поліакриламідного гелю і фотометри на апараті розшифрування фореграм АРФ-1 [12].

Результати досліджень. Аналіз отриманих даних вказує, що кров курей за експерименталь-

ної інвазії, згідно з біохімічними показниками, суттєво відрізняється від крові контрольних курей. Так, аналіз протеїнограми вказує на зниження обміну білка в організмі курей-несучок за рахунок зменшення вмісту загального білка.

У крові дослідної групи статистично достовірними (за $P < 0,05$, та $P < 0,01$) були зміни показників вмісту загального білка за подвійної інвазії аскаридіями та еймеріями й потрійної – аскаридії, гетеракисі та еймерії, порівняно з контрольною групою (див. табл.).

Вплив змішаних інвазій на біохімічні показники крові курчат ($M \pm n$, $n=8$)

Дослідні групи	До зараження	Доби дослідження, після зараження дослідних курей			
		7	14	21	28
Загальний білок, г%					
1 А+Г	3,0±0,34	2,9±0,42	2,8±0,49	2,6±0,47	2,4±0,26
2 А+Е	3,1±0,48	2,8±0,38	2,8±0,37	2,7±0,34	2,3±0,12*
3 А+Г+Е	3,1±0,39	2,6±0,54	2,4±0,23*	2,2±0,17**	2,1±0,15*
4 (К)	3,2±0,48	3,4±0,54	3,3±0,28	3,2±0,27	3,2±0,34
Альбуміни, %					
1 А+Г	43,1±3,04	41,2±3,24	38,3±3,16	36,4±3,19	35,9±4,21
2 А+Е	41,9±2,98	40,8±3,35	37,9±3,27	36,2±4,01	35,7±4,13
3 А+Г+Е	42,7±3,34	39,2±3,18	35,4±3,19	34,7±4,15	34,2±3,07*
4 (К)	42,2±3,41	43,4±2,84	43,8±3,43	42,5±3,26	43,5±2,92
Глобуліни, %					
1 А+Г	56,9±2,92	58,8 ± 4,07	61,7±3,23	63,6±4,32	64,1±4,42
2 А+Е	58,1±3,44	59,2 ± 3,51	62,1±2,97	63,8±3,41	64,3±4,12
3 А+Г+Е	57,3±3,23	60,8 ± 3,75	64,6±3,71	65,3±3,92	65,8±2,61*
4 (К)	57,8±3,41	56,6 ± 2,84	56,2±3,43	57,5±3,26	56,5±2,92
α-глобуліни, %					
1 А+Г	20,9±0,42	18,9±0,32	20,3±0,29	20,0±0,33	19,9±0,35
2 А+Е	20,5±0,68	18,3±0,27	19,0±0,31	19,8±0,36	19,7±0,27
3 А+Г+Е	20,8±0,29	19,1±0,24	19,5±0,27	19,9±0,43	19,6±0,35*
4 (К)	21,8±0,96	18,6±0,81	19,6±0,61	20,9±0,69	21,0±0,45
β-глобуліни, %					
1 А+Г	15,1±0,42	16,2±0,31	16,8±0,33	17,2±0,37	17,5±0,42*
2 А+Е	15,8±0,38	16,1±0,39	17,4±0,27**	17,5±0,32*	17,8±0,33**
3 А+Г+Е	16,2±0,24	16,6±0,32*	17,6±0,29**	17,8±0,27**	17,8±0,29**
4 (К)	16,8±0,16	15,2±0,41	16,1±0,28	16,4±0,22	15,8±0,41
γ-глобуліни, %					
1 А+Г	20,9±0,22	23,7±0,58	24,6±1,02**	26,4±0,72***	26,7±0,89***
2 А+Е	21,8±0,18	24,8±0,57**	25,7±0,77***	26,5±0,94***	26,8±0,71***
3 А+Г+Е	20,3±0,24	25,1±0,33***	27,5±0,32***	27,6±0,89***	28,4±0,97***
4 (К)	19,2±0,33	22,8±0,29	20,5 ± 0,89	20,2±0,93	19,7±0,84
А/Г, %					
1 А+Г	0,76	0,70	0,62	0,57	0,56
2 А+Е	0,72	0,69	0,61	0,57	0,56
3 А+Г+Е	0,75	0,64	0,55	0,53	0,52
4 (К)	0,73	0,77	0,78	0,74	0,77

Примітка: * – $P < 0,05$; ** – $P < 0,01$; *** – $P < 0,001$. А – аскариді; Е – еймерії; Г – гетеракисі; К – контроль.

Протягом усіх діб експерименту в крові курей дослідних груп було встановлено тенденцію до зменшення вмісту альбумінів, проте вірогідне зниження встановлено лише за потрійної інвазії на 21,4 % ($P < 0,05$). Зниження альбумінів у крові пояснюється порушенням синтетичних процесів альбуміну в печінці та вказує на більш інтенсивне використання білків цієї фракції як пластичного матеріалу.

Достовірно зросла в 1,2 разу кількість глобулінів за інвазування аскаридіями, гетеракісами та еймеріями на 28-му добу експерименту, порівняно з контролем. Збільшення глобуліну в сироватці крові інвазованих курей відбувалося за рахунок подразнення токсинами паразитів і продуктами розпаду білка системи мононуклеарних фагоцитів. Збільшення глобуліну свідчить про наявність запальних процесів в організмі.

За відношенням α , β і γ -глобулінів до загального білка сироватки крові інвазованих курей можна аналізувати ступінь перебігу захворювань, загострення або згасання інвазії.

На 28-му добу досліджень встановлено вірогідне підвищення α -глобулінів за потрійної інвазії на 6,7 % ($P < 0,05$) стосовно контролю. Вірогідне зростання β -глобулінів було встановлено за інвазування аскаридіями на 28-му добу в 1,1 разу ($P < 0,05$), за інвазії аскаридіями й еймеріями на 14-ту, 21-шу і 28-му добу в 1,1 ($P < 0,01$), 1,2 ($P < 0,05$) та 1,1 ($P < 0,01$) рази відповідно; за потрійної інвазії на 7-му, 14-ту, 21-шу, 28-му добу – в 1,09 ($P < 0,01$), 1,08 ($P < 0,01$) та 1,12 ($P < 0,01$) рази відповідно.

Серед білкових фракцій за асоціативних інвазій найдостовірніші зміни відмічено у γ -глобулінів, які за імунохімічним відношенням відповідають імуноглобуліну G_1 . За сучасними даними, імуноглобуліни класу G_1 відіграють вирішальне значення в забезпеченні імунного статусу, проте внаслідок гальмування синтезу білка стають особливо вразливими, оскільки вони є швидко відновлювальними білками.

У наших дослідженнях спостерігалось вірогі-

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аврутина А. А. Использование зффектов гетерозиса при создании яичных кроссов с повышенной адаптационной способностью к клеточной технологии содержания / А. А. Аврутина, И. И. Попов, В. В. Татарчук [и др.] // Инбридинг и гетерозис в животноводстве. – Ленинград, 1984. – С. 88.
2. Аврутина А. Особенности обмена веществ у цыплят в связи со скоростью роста и оплатой

дне підвищення γ -глобулінів за всіх типів змішаних інвазій. У крові курей, які одночасно були уражені яйцями аскаридіями і гетеракісами, відмічено зростання γ -глобулінів на 14-ту добу – в 1,2 ($P < 0,01$), на 21-шу – в 1,3 ($P < 0,001$), на 28-му – у 1,4 рази ($P < 0,001$). За інвазування курей аскаридіями та еймеріями зростання γ -глобулінів статистично відмічали на 7-му, 14-ту, 21-шу, 28-му добу, що порівняно з контролем більше, відповідно, в 1,1, 1,3, 1,3, 1,4 рази. За інвазії аскаридіями, гетеракісами та еймеріями встановлено тенденцію до збільшення γ -глобулінів у наступні дні експерименту: на 7-му добу – в 1,1 ($P < 0,001$), 14-ту – в 1,3 ($P < 0,001$), 21-шу – в 1,4 ($P < 0,001$), 28-му – в 1,4 ($P < 0,001$) рази відповідно до контролю.

Зміни в білкових фракціях між дослідними і контрольними групами курей призвели до різниці А/Г коефіцієнта. За інвазії аскаридіями і гетеракісами коефіцієнт А/Г протягом усіх днів експерименту був нижчий від контрольних показників у 1,1, 1,3, 1,3, 1,4 рази відповідно. За інвазії аскаридій + еймерій різниця коефіцієнта А/Г між контролем і дослідними групами становила 0,08, 0,17, 0,17, 0,21 відповідно до контрольних діб експерименту. За асоціації аскаридій + гетеракісів + еймерій зміни А/Г коефіцієнта були також зафіксовані протягом усіх діб дослідження.

Висновки:

1. Зміни білкового обміну служать важливим об'єктивним показником стану організму як у нормі, так і в патології. Склад білку і білкових фракцій характеризують ступінь резистентності організму.

2. За експериментальних інвазій курей відмічали зміни біохімічних показників крові, що супроводжувалися гіпопротеїнемією, гіпоальбумінемією, гіперглобулінемією, диспротеїнемією.

3. У зв'язку з одержаними результатами потребує вивчення впливу преімагінальних стадій аскаридій, гетеракісів та ендогенних стадій еймерій на імунологічні показники крові курей.

корма / А. Аврутина; под ред. А. И. Фомина // Наследственность и изменчивость сельскохозяйственной птицы. – М. : Колос, 1966. – С. 137–145.

3. Бландова З. К. Белки и белковые фракции сыворотки крови кур в связи с возрастом и продуктивностью / З. К. Бландова // Доклады ТСХА. – 1961. – Вып. 69. – С. 227–232.

4. Давыдова Е. Ю. Терапевтическое действие

некоторых антгельминтиков при аскаридозе кур и их влияние на иммунный статус и естественный микробиоценоз кишечника птиц: автореф. дис. ... канд. вет. наук: 03.00.19 / Е. Ю. Давыдова. – Саратов, 2005. – 19 с.

5. *Дурухян С. А.* Возрастные изменения некоторых биохимических показателей у разных пород кур в период постэмбрионального развития: автореф. дис. ... канд. биол. наук: 03093 / С. А. Дурухян. – Ереван, 1971. – 19 с.

6. *Ионов П. С.* Лабораторные исследования в ветеринарной клинической диагностике / П. С. Ионов, В. Г. Мухин, Н. Р. Семушкин [и др.]; под ред. П. С. Ионина. – М. : Государственное издательство сельскохозяйственной литературы, 1957. – 288 с.

7. *Котельников Г. А.* Гельминтологические исследования животных и окружающей среды. – М. : Колос, – 1984. – 128 с.

8. *Кудрявцев А. А.* Исследования крови в ветери-

нарной диагностике / А. А. Кудрявцев. – М. : Сельхозлит, 1953. – Ч. 2. – 191 с.

9. Методы ветеринарной клинической диагностики: Справочник / Под ред. проф. И. П. Кондрахина. – М. : Колос С, 2004. – 520 с.

10. Общие и специальные методы исследования крови птиц промышленных кроссов. – Екатеринбург – Санкт-Петербург: Уральская ГСХА, НПП «АВИВАК», 2009. – 85 с.

11. *Рыбникова В. П.* Изменчивость белков сыворотки крови у мясояичных пород кур в процессе роста и развития и их связь с хозяйственно-полезными признаками: сборник научных трудов «Методы селекции в мясном и яичном птицеводстве». – Пушкин, 1969. – Вып. XIII. – 263 с.

12. *Long P. L., Joyner P. L., Millard B. J., Norton C. C.* A guide to laboratory techniques in the study and diagnosis of avian coccidiosis // *Fol. Vet. Lat.* – 1976. – Vol. 6. – P. 201–207.